

Doron Rabinovici

Máshol

Felszálltak. Belenyomódott az ülésbe. Meredeken emelkedett a gép fölfelé, és befordult egy kanyarba. A szomszédjai fölött kinézett az ablakon. A mélyben felbukkant a város és a lapos tetők, mézsfehéren vagy koromfeketén, rajtuk vizes hordók naptükrökkel, szikrázó villódzás az ellenfényben. Antennák és villanyvezetékek sűrűje. A magasházak sziluettje, a gyémántbörze, a kagyló formájú görög zsinagóga, a városháza előtti tér, Kikar Jizchak Rabin, a fákkal és Bauhaus-házakkal zsúfolt allék, és aztán középen az óváros egy darabja minarettel és óratoronnyal, az a régmúltból való ék, amely a tengerbe nyúlik. Tel Aviv és Jaffa, a strand, és aztán semmi más, csak víz, és a gyerek, aki volt, kinyújtotta benne nyakát a föld felé, amelyre apa és anya annak idején lemutatott, amikor négyéves korában először repült el innen.

Honvág vagy útiláz, mi volt az, ami megrohanta? Magaslati mámor fogta el, anya és apa között ül a kisfiú, ott kuksol Ethan Rosenben, a bécsi szociológiai kutatóintézet docensében, és Ethanus, Tustus, Ethanni, ahogy anyja szólította, a kis Etepetete, mint apja tréfálkozott vele, a stewardessek pantomimjét nézi. Balett arra az esetre, ha komolyra fordulna a dolog. A rövid szoknyák, a főkötők a feltűzött hajban, sötét harisnyanadrágjuk, és a kis Ethanni a nejlonlábak sercegésének magasában az egzotikus templomi táncra mered, amelyet egy női hang bársonyos monotoníája kísér. Felszálltak.

Semmi sem emlékeztetett már azoknak a főpapnőknek a gyerekkori ceremóniájára, semmi sem a finoman összehangolt mozdulatokra, amelyek csakis egy felhők feletti távoli világból érkezhettek. Rövidfilm biztonsági utasításokkal, amelyet lehajtható monitorokon játszottak le. A légkondicionáló fűvókáiból szárazhideg levegő áramlott. Tudta, hogy az utóbbi napok arcszíne, inkább lazacpiros, mint aranybarna, pikkelyekben fog róla lehámlani. Megint mint sápadtarcú fog megérkezni. Szeme viszketett. Az ajka égett. Semmi nem segített Ethan Rosen szociológus migrénje ellen, a fájdalom fokozódott, szűk lett a koponyája. Hajnali három óráig ült a munkája mellett, tanulmányt írt németül „Transzkulturalitás a héber irodalomban” címmel, és aztán ivritül kommentárt egy izraeli folyóirat számára, polémikus cikket a kínzás mindennemű legitimálása ellen. Az ilyen újságírói munkát Rosen hideg dühvel végezte. Mint robbanóanyaggal töltött kis csomagokat termelte ki magából az ilyen szövegeket, vagy mint durranóbékák ütegét. Tizenöt perc ötezer karakterre. Míg a tudományos dolgozatait száraz

kedéllyel írta meg, glosszáiban felhabzott, olyan emóciókkal lövöldözött bennük, amelyekről mint kutató lemondott.

Rosen arról volt ismert, hogy németül, héberül, angolul és franciául egyformán csiszoltan tud fogalmazni. Sokakra azzal is hatással volt, hogy olvas olaszul és spanyolul, és ért arabul. Egyesek azt rebesgették, hogy tézisei és teóriái valójában csak azoknak a gondolatoknak a fordításai, amelyeket itt-ott felcsípett. Export-import kereskedést űz akadémiai eszmékkel. Profitál abból, hogy jön-megy a kontinensek és kontinuitások, a vallások és régiók között. De nem a világ iránti nyájas érdeklődés űzte. Sugallatait és sejtéseit a félelem táplálta. Ethan bizalmatlan volt a civilizációkkal és ideológiákkal szemben. A törésvonalak mentén írt.

Nem véletlenül kérték meg, hogy írjon nekrológot Dov Zedekről. Először Katharina, az Öreg negyvenéves barátnője. Dov halála óta olyan szenvedély lángolt fel benne, amelyet Ethan sohasem észlelt nála, míg az Öreg még életben volt. Fred Sammler, egy bécsi újság szerkesztője is felhívta Tel-Avivban. Ha már elutazott Izraelbe, hogy eltemesse a régi barátot, biztosan talál néhány személyes szót Dov Zedek méltatására, vélte Sammler. Búcsúszavakat az osztrák olvasóknak.

Ethan ellenállt. Nem akart és nem tudott halotti szónok lenni. Még egy születésnapi köszöntőre sem volt hajlandó. A temetőben átölelte Katharinát. Kisírt arcoktól körülveve nem volt képes semmilyen érzelmi rezdülésre, sem könnyekre. A déli nap vakítóan éles fényében – a sírkőtenger közepén – a gyászoló gyülekezet mintha összezsugorodott volna. Úgy tűnt számára, mintha elszáradna mindenki, aki eljött ide. Ez a térség semmit sem sugárzott azoknak a keresztény temetőknek a légköréből, amelyek az áhítatos magába szállás árnyas helyei akarnak lenni. Itt nem volt semmi kibékítő. A katolikus temetésektől eltérően itt sem virágok, sem koszorúk nem nyújtottak vigaszt, nem játszott zenekar gyászzenét, nem várt impozáns családi kriptá a látogatókra.

A rabbi éneke jajveszékélésre emlékeztette. A holttest nem koporsóba volt zárva, hanem csak fekete lepel takarta. Alatta most Dov teste, amely mindig olyan hatalmas volt, kicsinynek és véznának látszott. Egy pillanatra azt hitte Ethan, valaki más fekszik ott.

Csak négy napig volt Izraelben, és mindjárt megérkezése után Jeruzsálembe utazott, a temetésre. Dov itt élt élete utolsó két évtizedében. Schiwe Dov lakásában. Nem ment ki a fejéből a sok vita és veszekedés, amelyet Dovval folytatott itt. Másnap reggel élt az alkalommal, hogy felkeresse egy kollégáját a Héber Egyetemen. Beszélgetések a lehetséges együttműködésről. Csak a harmadik napon ment át Tel-Avivba. Látogatás a szüleinél. Anyja félrevonta, hogy beszéljen vele, de apja közbelépett. Indulni akart a törzskocsmájába. Búcsúzásakor aztán anyja lézerpillantása, amely már gyerekkora óta bevált. Apát holnapután alapos vizsgálatnak vetik alá a kórházban.

A hazarepülés alatt el akart olvasni egy disszertációt. A fáradtság reszketőssé tette, úgy érezte, kifakítja, feloldja. Nemcsak a teste, a gondolkodása is veszített konzisztenciájából. Ehhez járult még az a benyomás, hogy mindenki megláthatja rajta, hogyan érzi magát, át kell hogy lássanak rajta, mert úgy érezte, üvegből van, végigdolgozta az elmúlt napokat, és aznap éjjel három óránál is kevesebbet aludt. Ugyanakkor szégyellte magát erre a gondolatra. Tudta, hogy körülötte

mindenki az éjszaka kellős közepén kelt fel. Ki ne lett volna itt kialvatlan? Lógtak a biztonsági övükön. Mindenki lebegett. Szálltak.

Már órákkal az indulás előtt megérkeztek az utasok a repülőtérre. Csak tegnapelőtt volt az a merénylet a belvárosban. Ismerte futólag a vendéglőt. A bevetési csoport a filmen, amint húscsapatokat és holttestmaradványokat szemelgetnek a padlóról, kapargatnak a falakról, és műanyag zacskókba rakják.

Balra tőle egy nő, hetvenes évei közepén, viaszfehérre festett arccal: hulló krokodilbőr táskával, a haja platinaszőke. A jobb kezén briliánsgyűrű, párja a nyakláncról lógott. Kárminvörös damasztkosztümöt viselt kopott aranyozású gombokkal, a selyemszövetbe szőve virággirlandok ragyogtak. Ethan Rosennek versailles-i kínai tapétaminták jutottak róla eszébe. Louis Quatorze titkos lengyel-zsidó mamája, minden abszolutista hatalom anyja. Mikor egy pillanatra ránézett, a nő felfogta pillantását. Biccenett neki, mintha ismernék egymást.

Tőle jobbra egy kövér ortodox. Épp lehajolt egy táskáért, kivette belőle a bارسonytokját, amelyben az imakönyvet és az imaszíjat őrizte.

Miért kell épp neki emellett a hazajáró lélek mellett ülnie, gondolta Ethan, az Írás e felkérődzője mellett, aki a pajeszával, a gyapjas hajával és a hosszú szakállával egy báránnyra emlékeztette. Az ilyen nem akar mást, csak imádkozni, az egész úton ide-oda fog hánykolódní. Hogyan dolgozzon így? Egy hete, Bécsből Tel-Avivba menet, szintén egy ilyen ájtatos hívó mellett ült, de akkor ez a ceremónia nem zavarta. Ellenkezőleg. Mindketten elmerültek a maguk külön világában. Mi különböztette meg ezt a hívót a másiktól? Akkor az eredeti zsidót látta benne, szemmel tartotta, készen arra, hogy megvédje minden sanda tekintettől, fellépjen mindenkivel szemben, aki fintonogni talál a fekete kaftánon és a széles karimájú kalapon. Most, visszafelé menet, keletről nyugatra, a férfi dohos, édeskés szagát észlelte, és ez az áporodottság a temetőre, a rabbira és a kántorra emlékeztette, akiket Dov sírjánál látott, az imákra és a panaszdalokra, amelyekre rázendítettek. Most ő nézett sandán az imádkozóra, ő figyelte meg, amint az a szalonnás bőrszíjat a bal kezére és a feje köré köti. A könyv fellapozása, a brummogás, az előre-hátra billegés, a ringatózás erőltetése. De nem volt elég hely. A test mintha a háj fogságába esett volna, és Ethant egy óriási hernyóra emlékeztette, amely nem tud kigubózní, nem tud pillangóvá fejlődní, amíg meg nem jelenik a Messiás.

A bal kartámaszt a nő, a jobbot a hívó foglalta el. Rosen összezsugorodva kuporgott, mint egy négyéves gyerek apa és anya között. Felhangzott a jelzés, kialudt a fény, amely a biztonsági öv becsatolására figyelmeztetett, kattant az övek csatja, és mintegy parancsszóra felállt az utasok egy része. Ismerte népének ezt a rituáléját: mintha a kimondhatatlan valamilyen felhívását követnék, természetük egy törvényét, az örök nyugtalanság ösztönét, és a hívó már kérte is, hadd szabadjon kimennie mellette, ezért Ethannak, és aztán az idősebb hölgynek is fel kellett állnia, hogy kiengedjék. A vallásos férfi az elé a paraván elé állt, amely a Business Classt elválasztotta a gép többi részétől, egyik kezével átfogta kompendiumát, a másikkal a kabin burkolatába kapaszkodott, és hintázni kezdett, mint-ha nagyobb lendületet akarna adni a repülőnek, hogy hamarabb célhoz érjenek. A fejére szíjazott imadobozka miatt, amely olyan volt, mint a koponyájából kinövő szarv, mint valami ősidőkből való maradvány, még vadabb benyomást keltett.

Ethan ismerte a zsidó misztikusokat, mint szociológus különböző országokban figyelt meg chasszidokat, de még soha nem találkozott olyan férfival, aki ilyen buzgó áhítattal merült volna az írásba. Úgy tűnt, mintha fel akarná rázni a világot, hogy a homlokzata mögé kerülhessen.

Ethan a laptopja után nyúlt és bekapcsolta, aztán megnyitotta a disszertáció dokumentumát, és olvasni kezdte. A dolgozat azt vizsgálta, hogyan ábrázolják a migránsokat az osztrák filmekben.

Ismeri őt, mondta egyszer csak bal oldali szomszédja, a hölgy, jól ismeri. Ő bizony a kis Dani, így szólította régen mint kisfiút, és Ethan bólintott, mert az anyai becéző formulát, az Ethannit sokan rövidítették régen Dannira, ami a németben könnyebben érthetően hangzott. A szüleivel jó barátságban volt. Amikor Ethan biztosította róla: mindjárt sejtette, hogy már találkoztak, a nő leintette: – Kíméljen meg ettől. – Benyúlt a retiküljébe, és elővett egy tabletaadagolót, amelyben golyócskák, drazsék és kapszulák, a hét egy-egy napjára, külön rekeszekbe voltak szétosztva. Ez lesz a reggelije. Selyemből való fehér zsebkendőt vett elő, kiterítette, és elrendezte rajta a gyógyszereket, mintha ostáblához való kövek lennének. Hogy vajon van-e valamilyen betegsége? – Valamilyen nincs. Többféle van. – Körülnézett. Még a repülőgépben sem tud ez az ő közös törzsük, ez a mazochista internacionálé, egy pillanatra is nyugton maradni a fenekén. Még a levegőben is nomád népség. A férfiakat, talán a körülmételés óta, olyan nyugtalanság fogja el, mintha viszketne valamitől a lábuk, valami menekülési reflexről, ami a stettlben esetleg még hasznukra lehetett.

Az előző sorban bécsi hangok. Szócafatok hatoltak el hozzá a gép vibrálása közben. Valaki a vörös-tengeri búvárkodásról mesélt. Ráják, cápák, murénák. A másik, egy zarándok fejhangan a Via dolorosáról, a Szent Sír templomról, Kapernaumról.

Az ortodox előre-hátra hintázott, rugózott a térdével, és olyan headbangingbe kezdett, mintha egy hard-rock bandához tartozna, bár az ide-oda ugráló pajesza inkább a rasztafárik fonott tincseire emlékeztetett. És aztán úgy énekelt, mint aki fejhallgatón zenét hallgat, és anélkül, hogy észrevenné, maga is fennhangon dúdolja a dallamot. A körülötte álló utasok kimeredt szemmel nézték. Ha egy szerelmespár páرزott volna itt, mindenki szeme láttára, annak sem szenteltek volna nagyobb figyelmet. Egy légikísérő rászólt, hogy ne állja el az átjárót a Business Class felé. Csak az imáját akarja befejezni. Megkapaszkodott a függönyben, mintha a Tóra-szekerény függőnye volna, mintha az Aron Hakodes előtt állna. Itt kell imádkoznia.

Egy másik stewardess hátulról közeledett feléje egy kerek kocsival. Üljön le már végre, szólt rá Ethan hölgyszomszédja. Milyen alapon avatkozik bele az ő dolgába, kérdezte az ortodox. Imádkozott-e már ma? És az ott, Ethanra mutatott, eleget tett-e már a kötelességének, és felöltötte-e már a tefillint. Talán nem zsidó?

Nagyon is az, és semmivel sem kevésbé, mint az, aki hollófekete ruhát és lengyel szőrmesapkát hord, mondta Ethan Rosen, és az imaszíjat ma reggel nem kötötte fel, ugyanúgy, ahogy tegnap sem, és a következő napokon sem fogja felcsatolni. Nem állhatja a bőrt.

Nem hagyhatnák ezt abba, kérdezte erre az előző sorból a bűvár, szeretné nyugodtan meginni a sörét. Szomszédja, a zarándok bólintott. A hívó ügyet sem vetve a két bécsire, csak fölemelte a kezét, mire azok és a légikísérők elhallgattak. Ethan Rosenre nézett, mintha az egész rituálét csak azért kezdte volna, hogy őt provokálja, mintha az idők kezdete óta csak arról lett volna szó, hogyan lehetne ezt a zsidó lelket megmenteni. – Mert mi van akkor – szólalt meg –, ha most innen a Business Classból előjön Ábrahám atyánk, és megkérdezi: mondd csak, felvetted már ma reggel a tefillint?

A légikísérő így szólt mögötte: – Az nem számít, hogy a kedves édesapja a Business Classban ül. Ha önnek olcsóbb jegye van, akkor kérem, foglaljon itt helyet.

Közvetlenül a válaszfal előtt felemelkedett egy kopasz férfi. Helyet cserélhetnek. Nincs kedve tovább itt ülni, orra előtt egy hintázó hátsóval. Ott elől szvin gelhet a rabbi úr egyedül, vagy csinálhat, amit akar.

A férfi leült Ethan mellé. Egy izraeli, harmincas évei elején, farmer, farkasszürke zakó, alatta fehér T-shirt. Simára borotvált fejét a tarkóján vonalkód díszítette. Az egyik csuklóján arany karperecet viselt, a másikon nemesacél sportórát nagy számlappal és három kisebb óraművel. A végén még lezuhan miatta a gép, ha így hintázik, mondta angolul Ethannak. És obszcén is ez a toszogatás, mintha a pasas az egész gépet meg akarná hágni. Ez a hinta-palinta már Izraelben az idegeire megy, a fél ország ide-oda billeg, mintha az egész állam egy gyógyintézet lenne, és a hitnek ezek a kényszerneurotikusai, a törzsi rituálénak ezek a fetisisztái úgy viselkednek, mint akik hospitalizmusban szenvednek.

Ethan úgy tett, mintha nem figyelne rá és csak a képernyőjét nézné. A légikísérő italokat kínált. – Mentés víz – mondta az idősebb hölgy, és a szájába dugta az első tablettát, egy kis, málnapiros bogyót. Szomszédja egy sört kért, az üveget és a poharat szorosan a laptop közelében helyezte el. Hogy Ethan meg van-e elégedve a készülékkel?

A repülőgép imbolyogni kezdett. A pilóta közleménye. Az utasok szíveskedjenek bekapcsolni a biztonsági övüket. A nő egy kis vizet kiöntött a damasztkosztümjére. Két pirula a lába közé gurult. A férfi megfogta az üveget és a poharat. Ethan, egyik kezében a paradicsomlével, a másikkal összecsu kta a számítógépet és eltette.

Üzleti úton volt-e az országban?

Izraeli, mondta Ethan. A szomszéd kicsit kinyújtózott, lehúzta a cipőjét és a zokniját, mintha most már minden óvatosságtól eltekinthetne. Miért nem mondta ezt mindjárt az elején? Miért hagyja, hogy kificamítsa a nyelvét?

És hogy Ethan szabadságra megy-e Ausztriába? Nem, felelte ő, Bécsben dolgozik, egy intézetben, három éve.

A gép zuhant egyet, és néhány utas idegesen egymásra nézett. Még izraelinek érzi-e magát?

– Állampolgár vagyok. Akarod látni az útleveletem? Mit jelent az, hogy valaki izraelinek érzi magát?

A másik mosolygott, és mindentudóan bólintott. – Ez tipikusan zsidó, tipikusan bécsi zsidó kérdés. – Kortyolt egyet a söréből. – Én oda utazom. Bécsbe.

A cégem így akarja. – Attól a régi félelemtől szenvedett, hogy jored, azaz elvándorló lesz belőle. Mintha újra a pionírkorszakban lennének.

– Nem akarok ott maradni. Legfeljebb két évig – mondta, és Ethan visszafojtotta magában azt a megjegyzését, hogy cionista szándékok kövezik ki az utat a diaszpórába. Kibújt a zakójából, elővett egy pulóvert a táskájából, felállt, és megkérte a nőt, hogy engedje át, ki kell mennie a vécére.

Átfurakodott zömök bukhari férfiak egy fürtjén, akik oroszul beszélgettek élénken, kitért egy üléssorba, mikor egy légikísérő közeledett feléje a kerek kocsijával, aztán ment tovább. Üdvözölte egy ismerős, akivel egyszer egy hitközségi rendezvényen találkozott. Már beszálláskor látta a férfit. Akkor még kipa volt a fején. Most már eltűnt róla.

A vécé előtt többen várakoztak. Beállt közéjük, és úgy érezte, állva elalszik. Egy fiú tolakodott előre, és azt mondta héberül, hogy ő nem várhat, mert még kicsi.

A vécéfülkében, a tükör előtt úgy látta, mintha a napbarnított arca hirtelen kifakult volna. Izraelben mindig azokra a turistákra hasonlított, akik addig süttették magukat, míg le nem égtek. Vigyázott, a bőre mégis szinte allergiásan reagált. A haja, amely néhány órája még aranybarna volt, most a sápadtságának ellentétéként agyagszínűnek látszott. Ennek az átváltozásnak máshoz is köze lehetett, nemcsak a neonvilágításhoz, amely a kis mosdóban minden színt eltörölt. Képzelődtött? Vízet folytatott a kezébe, az arcába fröcskölte, megnedvesítette a hajtincseit, és hátrasimította. Észrevette, hogy ezáltal még jobban elváltozott az arca. Keskenyebbnek tűnt, vonásai szigorúak lettek. Ráadásul vizes lett az órája. Lecsatolta, és egy papírtörülközővel szárazra dörzsölte.

Nem akart visszatérni a helyére, álldogált a folyosón, miután kijött a vécéből, és akkor megint egy légikísérő közeledett a kerek kocsijával. Felfedezett egy üres ülőhelyet, leereszkedett rá, mire máris eléje toltak egy tálcát. El akarta háritani, a mellette ülő nőre nézett, biccentett neki, a nő elmosolyodott, és héber színezetű angol nyelven és nyugtató hangon azt mondta, nyugodtan ehet itt, mert a szomszédja úgyis eltűnt, már az indulás után. Ethan kirakta maga elé az ételt. Az előtte lévő tartóban felfedezte azt a bécsi lapot, amely a cikket kérte tőle Dovról. Szétnyitotta, és szemébe ötlött a nekrológ. Nyilván átvette tőle valaki más, hogy tisztelegjen barátja előtt. A szerző először Dov bécsi életéről mesélt, és itt nem volt szó menekülésről és üldöztetésről, hanem mindig csak emigrációról. Dov Zedeket az egész világon mint a béke és a megegyezés bajnokát ismerték. Aki hallotta Zedek német beszédeit, zsidó vicceit és bécsi hantáit, nem tehet mást, mint hogy mindennemű nacionalizmus ellenfelének tartsa őt. Mindamellet meg kell mondani, hogy a kibuc, amelynek egyik alapítója volt valaha, arab földön keletkezett. Bármennyire a párbeszéd mellett érvelt is Zedek mindig, szíve mélyén a Szentföldön létesítendő, kizárólagosan zsidó állam víziója éltette. Egyesek kritikusan ítélték meg az emlékezetért tett erőfeszítéseit is, így például a zsidó fiatalok auschwitzi útjait, amelyeket Zedek kezdeményezett. Talán érdemes tanulni abból a vitából, amely mostanában a zsidók között parázsluk. És a nekrológ szerzője itt egy héber újságban megjelent cikkekre hivatkozott, amelyben egy ismert értelmiségi élesen kikelt az izraeli fiatalok szervezett auschwitzi társasutazásai ellen. Birkenau nem ifjúsági tábor, és az égetőkemencék kéményei nem alkalma-

sak tábortűz-romantikára. Csilingelő mobiltelefonjaikkal és hangos iPodjaikkal a gyerekek inkább maradjanak távol a krematóriumoktól. Csak azt tanulnak meg ezeken az utazásokon, hogy az egész világ ellenséges föld. Néhányan közülük érdeklődők, egyesek érzékenyek, de közösségben tudatlan és elfogult bandává változnak, mindig készen arra, hogy egyesüljenek a többiekkel, a lengyelekkel, a németekkel, a nem zsidókkal szemben. Jobb lenne a fiatalságot inkább néhány kilométernyire kelet felé elvinni, a megszállt területekre, hadd lássák, mi történik körülöttük.

Félretette a lapot, és ránézett szomszédnőjére. Angolul kérdezte, hogy netán tőle vette-e el az újságot?

A nő a fejét rázta, és felkínálta neki a *Ha'aretz*-ét. Tud-e héberül?

Nem akarta újra megvitatni a származásra és identitásra vonatkozó kérdést, nem akarta ezen a repülőúton másodszor is igazolnia magát lakhelye miatt. Egy szót sem tud héberül, szabadságon volt Izraelben. Búvárkodott Eilatban.

A nő Bécsben él, Jeruzsálemből származik. Évekkel előbb költözött Ausztriába. Szerelemből. A férfitől már rég elvált. Szabadúszó grafikusként dolgozik, különböző megrendelőktől vállal el munkákat, az összes kontinensről. Betűtípusokat és logókat tervez, újraformál újságokat, weblapokat is szerkeszt, de most saját munkáit mutatja be művészeti galériában. Megmondta a nevét. Jó hírű cím a bécsi belvárosban. Mialatt beszélt, kezével vázlatokat rajzolt a levegőbe. Noának hívják. Noa Levy.

– Johann Rossauer – mondta Ethan.

Minél jobban megértették egymást, annál mélyrehatóbb lett a félreértés, amelyet hazugságával provokált, és minden további mondattal nőtt a távolság aközött, aki volt, és aközött, akinek kiadta magát. Mikor a nő közölte vele, hogy olyan családból származik, amely mindig is az országban, és a 29-es pogromig Hebronban élt, úgy tett, mintha csodálkozna, hogy olyan zsidókról hall, akik sohasem hagyták el az országot. Meggyőzően játszotta a gyanútlan osztrák szerepét, így nem flört volt, amikor többet akart tudni róla és múltjáról, hanem minden előítéleten túli eszmecsere. Minden sandítás a nő dekoltázsába: kultúrák dialógusa. Minden szemezés: hozzájárulás a múlt feldolgozásához.

Egy zömök kis férfi szakította félbe a beszélgetésüket, göndör mellszőr bugygyant ki az inggallérja alól. Ez az ő helye. Ethan biccentéssel búcsúzott. A nő visszamosolygott. Ethan nem merte megkérni, hogy találkozzanak.

Hogy eljusson a saját ülőhelyére, fel kellett ébresztenie a damasztkosztümös hölgyet, megbökte és kérte, hogy engedje át, de a nő, álmosan és zavarodottan, felfortyant és így szólt: – Szó se lehet róla. Itt már ül valaki.

– De hát nem ismer meg? Hiszen én vagyok az. Ez az én zakóm és az én lap-topom.

– Képtelenség. – A kopasz izraelihez fordult. – Kérem, erősítse meg, hogy itt másvalaki ül.

A férfi tétozott, hosszan Ethan arcába nézett, és ebben a pillanatban eszébe jutott, hogy nézett ki a végében, eszébe jutott a sápadtsága, a barnás haja, hogy a hajtincseit hátrafésülte, felhúzta a magas nyakú garbóját. Most mintha maszkot viselt volna, ruhát cserélt, új frizurát választott.

– Bocsánat – lépett közbe egy légikísérő: – Ön Rossauer úr?
Már azon volt, hogy nemet mondjon, amikor eszébe jutott Noa: – Igen.
– Megfeledezett az órájáról. – A farokrész felé nézett, mire a kopasz izraeli így szólt: – Rossauer. Rossauer? You are right. That is not our neighbour – mire a nő azt mondta: – Hát épp ezt mondom. – A légikísérő Ethan jegyét kérte, és amikor ő lehajolt, hogy előhalássza zakója zsebéből a papírjait, a szomszédnője rárivallt: – Ez nem a maga zakója. Ez Danni Löwenthalé!
– Összetéveszt. Kezdetől fogva. Én Ethan Rosen vagyok.
– Ne meséljen nekem hülyeségeket. Tudom, ki ült mellettem. Danni Löwenthal. Ismerem a szüleit és őt magát is gyerekkora óta. Danni Löwenthal.
Legszívesebben rákiáltott volna a damasztkosztümös hölgyre, hogy elment az esze, és ne szívpirulákat szedjen, hanem inkább a fejére valamit. Az izraelire is rá akart ordítani, de ekkor lecsapott rá a fáradtság, beléje hasított, elszédült, behunyta a szemét, mert félt, hogy elesik, és egyben észrevette, hogy a hallgatása ellene szól, hogy most mutatnia kell magából valamit, hogy ne váljék végképp gyanússá.
Rekedten suttogta: – Ide figyeljen. Én Ethan Rosen vagyok, és ez az én helyem. Lehet, hogy hasonlítok erre a Danni Löwenthalra, talán, lehet, Johann Rossauernek neveztem magam, de az én nevem Ethan Rosen és az is marad. Érti? Ethan Rosen, Bécsben dolgozom, és Jeruzsálemben voltam, mert ott temették el régi barátomat, Dov Zedeket. Meghalt. Érti? Halott. – És mikor ezeket az utolsó szavakat kimondta, észrevette, hogy míg az egész temetésen olyan szenvtelen maradt, most eleredtek a könnyei.
– Bocsásson meg, kérem – hallott egy hangot a tarkója mögül. A hívó volt, aki felállt, hogy hintázhasson. – Nem tudom, hogy ezt az urat itt Rosennak, Rossauernek vagy Löwenthalnak hívják-e, de a tefillint ma még nem csatolta fel. És tudja, miért nem? – Elvigyorodott, diadalmasan körülnézett: – Mert nem állhatja a bőrt!
És egyszeriben nem kételkedett többé senki, kicsoda ő, sem a kosztümös hölgy, sem a kopasz izraeli, sem a légikísérő. Emlékeztek rá, és úgy tűnt, mintha az ortodoxot mindnyájan magasabb autoritásnak választották volna meg, aki nem hagyta, hogy külseje megtévevse, és ezek közül is örök időkig fel fogja ismerni.

Györffy Miklós fordítása